

У місцях найчисленнішого проживання українців створюються громадські та культурно-освітні установи: школи, читальні, гуртки, різноманітні товариства, курси українознавства. Починають видаватися різноманітні газети та журнали, друкуватися науково-публіцистична література. Утворюються театральні студії, відкриваються українські науково-дослідні установи.

Підсумовуючи, бачимо, що становище української політичної еміграції в Європі змінювалось із віддаленням подій 1917–1920 років, змінювався її статус, але попри те вони жили думкою про Україну, про повернення на батьківщину. Вони мріяли бачити її вільною та самостійною. Внаслідок певних воєнних невдач в боротьбі з більшовицькою Росією, пов'язаних передовсім із недоотримання обіцяної допомоги з боку інших держав, ці люди опинилися на чужині. Дехто з них повернувся на батьківщину, але сталінська машина терору згодом поквиталася за їхні національно-свідомі ідеї, дехто переїхав за океан, шукаючи більшого щастя для себе, але більшість все ж таки залишилась поблизу України, з надією повалити нав'язаний більшовицький режим. Ці люди згодом долучилися до боротьби за незалежність України у роки Другої світової війни.

1. Верига В. *Визвольні змагання в Україні. 1914–1923 рр.* – Т. 2. – Львів, 1998. 2. *Вісти Українського центрального комітету в Польщі.* – 1923. – Ч.1. – 75 с. 3. *Наша еміграція в інших краях // Вісті УЦК в Польщі.* – 1925. – Ч.4. 4. Сім'яцев В. *У Польщі за дротами (Роки 1920/1923) // Визвольний шлях.* – 1968. – Прага, 1942. – Кн. 6. – 795 с. 5. *Собрание узаконений и распоряжений рабочего и крестьянского правительства.* – 1921. – № 74. – 688 с. 6. *Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (далі ЦДАВОВУ). Ф.1075, оп. 2, спр. 9.* 7. *ЦДАВОВУ. Ф. 3563, оп. 1, спр. 48.* 8. *ЦДАВОВУ. Ф. 3563, оп.1, спр. 78.* 9. *ЦДАВОВУ. Ф.4465, оп. 1, спр. 157.* 10. *Grunberg K., Sprengel B. Trudne sąsiedztwo (Stosunki polsko-ukraińskie w X – XX wieku).* – Warszawa, 2005.

УДК 356.21:355.232/477/

О. Сивак

Національний університет “Львівська політехніка”

ГУМАНІТАРНІ ТА СОЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

© Сивак О., 2008

Розглянуто гуманітарні та соціальні аспекти кадрової політики, організація виховання військово-вослужбовців у дусі відданості Вітчизні, морально-психологічного загартування військовослужбовців Збройних сил України.

The humanitarian and social aspects of skilled policy, organization of education of servicemen in the spirit of devotion to the Motherland, morally psychological conditioning of the military in Ukrainian Armed Forces are considered in the article.

Загальновідомо, що реформування Збройних сил України здійснюється в умовах складних, радикальних змін, що відбуваються у сфері політичного, економічного життя суспільства. Держава впродовж тривалого часу виявляла спроможність лише частково матеріально, фінансово забезпечувати все більші потреби Збройних сил. Соціологічні дослідження попередніх років, повідомлення, публікації преси свідчили про те, що наявні економічні, а часом і політичні, духовні, культурно-просвітницькі негаразди у країні негативно впливали на духовну, політичну, морально-психологічну атмосферу у військових колективах. До того ж виникали певні складності у реалізації кадрової політики. Факти свідчили про виявлення тенденцій до тривалого зниження якості призовних контингентів, значна частина яких характеризувалася низьким загальноосвітнім рівнем, рівнем фізичного розвитку, фізичного і психічного здоров'я, моральних якостей, негативним ставленням до військової служби, відсутністю належної мотивації щодо сумлінного виконання військового обов'язку.

Відзначалося погіршення якісних параметрів особового складу, який проходив військову службу за контрактом на посадах рядового і сержантського складу (в їхньому середовищі переважала орієнтація на цінності матеріального, прагматичного характеру), виявлялася низька мотивація щодо продовження служби після завершення контракту. Виявився надто високий рівень злочинності, правопорушень.

Нерідким було зниження мотивації службової активності серед частини офіцерів, прапорщиків, які негативно ставилися до перспектив служби у Збройних силах, виявляли незадоволення рівнем соціальних гарантій з боку держави, змістом військової служби, незадовільним матеріальним становищем та управлінням духовними процесами в ЗСУ.

Позначалася недосконалість нормативно-правової бази військово-гуманітарної діяльності; невизначеність нормативно-правової бази військово-гуманітарної діяльності, меж повноважень і відповідальності органів виховної роботи.

Поставала нагальна потреба розвитку кадрового, інтелектуального, технічного, науково-аналітичного потенціалу органів кадрової роботи у ЗСУ, підвищення їхнього престижу, авторитету і статусу. Зверталася увага на необхідність урахування економічної, суспільно-політичної, демографічної ситуації, становище молоді у країні, формування морально-етичних, національно-історичних основ нового світогляду військовослужбовців [2].

Зважаючи на ці обставини, враховуючи необхідність підвищення рівня правового, наукового, кадрового, матеріально-технічного і фінансового забезпечення гуманітарного й соціального розвитку Збройних сил, Президент України 25 жовтня 2003 року видав розпорядження "Про заходи щодо реформування гуманітарної сфери Збройних сил України", а 12 січня 2004 року своїм Указом Президент України схвалив "Концепцію гуманітарного та соціального розвитку Збройних сил України" [4]. Ці документи віддзеркалювали науково обґрунтовану систему поглядів на поширення і закріплення гуманістичних і соціальних цінностей у Збройних силах України, гуманізацію усіх сфер військової діяльності, задоволення соціальних потреб та інтересів військовослужбовців і членів їхніх сімей. Її положення визначили основні принципи гуманітарної і соціальної політики у Збройних силах України та механізми їхньої реалізації.

Велике практичне значення мало чітке визначення головних цілей гуманітарного, соціального розвитку, сформульованих в тексті Концепції, а саме:

- утвердження особистості військовослужбовця та працівника Збройних сил як найвищої соціальної цінності, забезпечення його прав і свобод та духовного й фізичного здоров'я, впровадження у військових і трудових колективах взаємовідносин за принципом верховенства права;
- задоволення соціально-економічних потреб та інтересів військовослужбовців, членів їхніх сімей і працівників Збройних сил;
- морально-психологічне забезпечення бойової та мобілізаційної готовності військ, бойового чергування, бойової підготовки, оперативної та іншої встановленої законодавством військової діяльності;
- верховенство права, законність і гуманність, повага до людини, її конституційних прав і свобод;
- забезпечення соціального і правового захисту громадян, які перебувають на службі у Збройних силах, а також членів їхніх сімей;
- виховання військовослужбовців на патріотичних і бойових традиціях українського народу, орієнтація на ідеали [4].

Було зрозуміло, що українську молодь відштовхували від служби у війську не лише непривабливі фінансові і матеріальні умови, брак загальноприйнятих у світі пільг для військовослужбовців, гарантій та заохочень, але й недостатні можливості для реалізації особистих життєвих планів, прагнень і бажань, слабо захищений соціальний статус, випадки начальницького свавілля, прояви "дідівщини", конфлікти на ґрунті національних, земляцьких, релігійних відносин.

Досвід показав, що у ході реалізації гуманітарної політики у Збройних силах важливого значення набула освітньо-виховна функція, сутністю якої є формування у військовослужбовців високої національної та громадянської свідомості, патріотизму, активної життєвої позиції.

Науковий аналіз динаміки розвитку процесів налагодження виховної роботи, морально-психологічного загартовування військовослужбовців протягом усіх років існування і розбудови Збройних сил, підвищення ролі людського чинника у цих процесах переконує у тому, що ця важлива ділянка становлення Збройних сил завойовувала щоразу більшу увагу і підтримку з боку Президента України як Верховного головнокомандувача Збройних сил, Міністерства оборони, політичних, громадських організацій.

Особливе місце у загальній структурі виховної роботи, з огляду на історично короткий термін існування незалежного статусу України, посідає *військово-патріотичне виховання*, яке в системі військової

освіти є складовою національного виховання і передбачає її реалізацію на функціональному і структурному рівнях з такими основними напрямками:

створення умов для орієнтації виховання на формування національної свідомості, гідності, любові до рідної землі, свого народу, готовності до самопожертви в ім'я захисту своєї Батьківщини;

упровадження у систему виховання ідеї державності, незалежності України, розвитку ЗС як гаранта територіальної цілісності держави, недоторканності її кордонів, захисту національних інтересів;

створення й удосконалення функцій у системі військової освіти відповідних служб і підрозділів для організації виховної роботи;

цілеспрямована підготовка науково-педагогічних кадрів високої кваліфікації;

створення необхідної матеріально-технічної бази виховання на основі сучасних досягнень інформатизації, технологій виховання, залучення засобів масової інформації.

Військово-патріотичне виховання є органічним компонентом як військової освіти, так і кадрової політики у ЗС України, та охоплює всі складові їхньої системи [6].

Отже, виховання військовослужбовців є важливим завданням кадрової політики у ЗС України. Основним смислом і провідною ідеєю усієї виховної роботи в умовах трансформації армії має бути формування і постійний розвиток у військовослужбовців мотивації до творчого самовдосконалення позитивних рис своєї особистості і нівелювання негативних, усталення конкретних і чітких ціннісних орієнтацій і настанов, які мають національне підґрунтя.

Проаналізовані нами документи, повідомлення преси дають підставу стверджувати, що у нині діючих військових кадрів, офіцерського корпусу зріє усвідомлене розуміння того, що від їхньої виконавської дисципліни, правової культури, бездоганної особистої поведінки багато у чому залежить створення у військових колективах атмосфери нетерпимості щодо носіїв правопорушень, підвищення відповідальності за згуртування, високий бойовий вишкіл військових колективів.

Керівництво держави, військових структур, представники засобів масової інформації, аналітичні, соціологічні центри, політологи однакові у тому, що краще майбутнє Збройних сил, їхнє успішніше виконання своїх доленосно важливих функцій – бути збройними захисниками свободи і незалежності держави – залежать від прискореного, але добре підготованого переходу до функціонування на професійних основах. На користь такого стратегічно важливого висновку свідчать сучасні тенденції світового розвитку військового мистецтва, зростання пріоритету якості над кількістю, скорочення чисельності регулярних збройних формувань, акцент на необхідності високої мобільності Збройних сил, їхньої постійної готовності брати активну участь у міжнародних акціях з підтримання миру за межами національної території, зростання ролі інтелектуальних видів озброєнь, що вимагають кваліфікованого обслуговуючого персоналу.

В Україні прийнято принципово важливе рішення щодо переходу Збройних сил на комплектування за контрактним принципом. [3] З цією стратегічною вираженою акцією пов'язується обґрунтоване сподівання на глибокі якісні зміни у бойовому вишколі військ, докорінне поліпшення наслідків удосконаленої кадрової політики, наближення до створення загальноєвропейських стандартів національної безпеки держави.

До того ж, вибираючи цей курс, керівництво нашої держави враховувало, що відбуваються істотні зміни у світовій політичній обстановці. Політологи, військові аналітики вважають, що для більшості держав світу ймовірність виникнення великомасштабного воєнного конфлікту є дуже невеликою. Як наслідок, концепція утримання масових регулярних армій, призначених для ведення тривалих великомасштабних операцій, має значення лише для наддержав. Досвід конфліктів останніх років довів, що їхнє урегулювання досягалося переважно застосуванням багатонаціональних коаліційних сил упродовж порівняно короткого часу.

1. Гошовська В.А. Актуальні питання гуманітарної та соціальної політики в Збройних Силах України // *Наука і оборона*. – 2004. – № 2. – С. 7–14. 2. Гошовська В.А. Соціальна домінація реформування // *Народна армія*. – 2004. – 22 вересня. 3. Дмитрієв В., Штиршов В. Виважена кадрова політика та ефективний соціальний захист – основа успішного реформування війська // *Народна армія*, 2003. – 22 квітня. 4. Концепція гуманітарного та соціального розвитку в Збройних Силах України / Затверджена Указом Президента України 12 січня 2004 року. 5. Марчук Є. Реформування армії йтиме із забезпеченням соціальних гарантій // *Військо України* / 2004. – № 7–8. – С. 2–4. 6. Про заходи реформування гуманітарної сфери Збройних сил України // Указ Президента України від 25 жовтня 2003 року // *Народна армія*. – 2003. – 24 жовтня. 7. Про Концепцію переходу Збройних Сил України до комплектування військовослужбовцями контрактної служби на період до 2015 року // Указ Президента України від 7 квітня 2001 року. К.,; МОУ. 8. Про соціальний та правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей. Закон України від 20 грудня 1992 року. Відомості Верховної ради України. – 1992 – № 15. – С. 417–426. 9. Щербінін О., Трач Є. “Хрестова гайка” військового механізму // *Народна армія*. 2007. – 16–17 січня.